

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 46, godina XXIII
novembar, 2018. [str. 123-125]

© Monos 2018

Nihad Halilbegović, *Sjećanje na saradnju sa Alijom Izetbegovićem*

*Fond Kantona Sarajevo za izgradnju
i očuvanje grobalja šehida i poginulih
boraca, memorijalnih centara i spomen
obilježja žrtava genocida, Sarajevo 2018.*

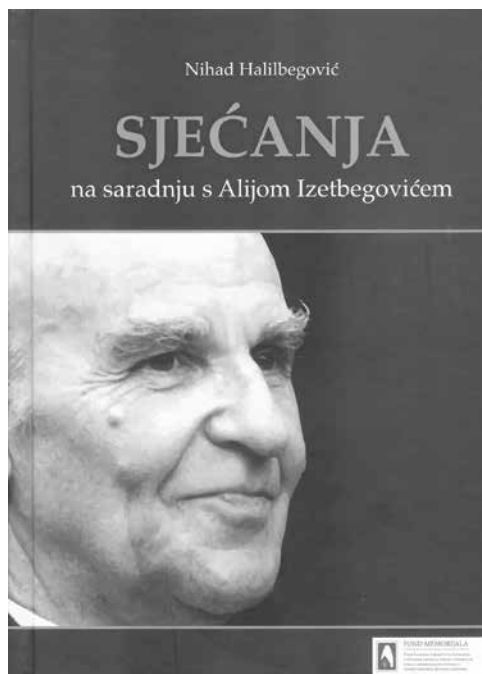
Mnogo je Gračanlija koji su imali priliku susresti se, razgovarati ili skupa boraviti sa prvim predsjednikom Bosne i Hercegovine i političkim liderom Bošnjaka. No, vjerovatno nijedan od njih nije toliko vremena blisko sarađivao sa Alijom Izetbegovićem, ostvarujući skoro svakodnevne neposredne kontakte, kao što je to slučaj sa Nihadom Halilbegovićem iz Sarajeva, Gračanlijom po rođenju i porijeklu. Kao predratni i ratni sekretar za narodnu odbranu grada Sarajeva i općine Centar, komandant prvog štaba Patriotske lige i jedan od organizatora otpora velikosrpskoj agresiji, ujedno i nekadašnji istaknuti aktivist Stranke demokratske akcije, Nihad Halilbegović je svjedok istinskih Izetbegovićevih političkih stavova i djelovanja, ali i blizak saradnik, osobito u onim najtežim danima pred izbijanje oružane agresije na Bosnu i Hercegovinu i s početka agresije.

U povodu desete godišnjice od smrti Alije Izetbegovića, kome je bio posvećen i 36. broj Časopisa "Gračančki glasnik", Nihad Halilbegović je napisao jedan obimniji članak – o svojim sjećanjima na rahmetli Predsjednika i saradnju s njim. Upravo taj tekst iz 36. broja ovog časopisa poslužio je kao osnova na kojoj je nastala ova knjiga: znatno proširen i dopunjen, nadograđen novim cjelinama, te kao takav pretočen u vrijedno i zanimljivo memoarsko-dokumentarističko štivo, od značajne vrijednosti za našu noviju povijest.

Ne govori ova knjiga samo o Aliji Izetbegoviću niti autorovoj neposrednoj saradnji sa njim, kako bi se to razumjelo iz samoga naslova. Knjiga je, zapravo, tematski znatno šira: ona je autorovo svjedočanstvo o *peri-*

odu saradnje s Predsjednikom, te o skoro svim značajnim događajima i dešavanjima čiji je neposredan sudionik bio, kao i važnim poslovima koje je kao gradski sekretar za odbranu i aktivist Patriotske lige obavljao. Naravno – sve to je, kako i sam ističe, bilo u dogovoru ili uz znanje i odobrenje samoga Alije Izetbegovića, čije se ime i ličnost kroz sva poglavlja i cjeline ove knjige “provlače” kao neka vrsta poveznice.

Po svom obimu, knjiga nije osobito velika: broji nešto više od 150 stranica teksta, obogaćenog brojnim fotografijama, faksimilima i drugim priložima. Uz *Uvodne napomene*, podijeljena je na 22 veća ili manja poglavlja: *Prva saznanja o Aliji Izetbegoviću; Počeci mog političkog angažmana: kako sam upoznao Aliju Izetbegovića; Političko organiziranje bošnjačkog naroda i počeci odbrambenih priprema; Klub SDA “Herceg Bosna” i njegov značaj; Prva saznanja o sumnjivom ponašanju Fikreta Abdića; O razoružavanju Teritorijalne odbrane Bosne i Hercegovine; O spašavanju regruta iz JNA; Pritisak JNA i pokušaji mobilizacije; Mobilizacija rezervnog sastava milicije; Značaj centara za osmatranje i obavještavanje na području grada Sarajeva; Istina o predaji protivavionskog naoružanja TO BiH u ruke JNA; O dešavanjima početkom marta 1992.; Početak agresije i demonstracije u Sarajevu; Alija Izetbegović – vjeran ideji Bosne; Naša zagrebačka veza; Sarajevski “Dan D” i hapšenje predsjednika Izetbegovića; Neuspjeli atentat na predsjednika Izetbegovića; Sačuvati humanost u najtežim vremenima; Antifašist po opredjeljenju; O telekomunikacijskoj deblakadi BiH; Alija Izetbegović i Bošnjačko udruženje pravnika i Posljednje Izetbegovićeve godine; slijedi *Umjesto pogovora*, te *Dodatak* (osvrst na sarajevsku promociju 36. broja “Gračaničkog glasnika”). Knjiga sadrži i bilješku o autoru, imenski registar i izvode iz recenzija koje potpisuju: prof. dr. Omer Ibrahimagić, prof. dr. Enes Pelidija i prof. dr. Kasim Trnka.*

I u ovoj, svojoj devetoj po redu objavljenoj knjizi, Nihad Halilbegović piše u svom već prepoznatljivom maniru: i memoarski, kao svjedok, ali i historijsko-dokumentaristički, uvijek podupirući vlastiti iskaz dokumentima i drugim dokazima. I ova knjiga, kao i one ranije, obiluje (još jednom to da napomenemo) izvodima i faksimilima iz bogate arhivske građe koju je autor sačuvao, u znatnoj mjeri dopunjujući naše spoznaje o razdoblju s početka agresije na Bosnu i Hercegovinu, odnosno neposredno pred agresiju. U nekim slučajevima, štaviše, prikazuje nam te naše spoznaje u potpuno novom svjetlu, korigira ih, pa i potpuno mijenja.

Kao primjer ćemo spomenuti razoružavanje Teritorijalne odbrane SR BiH, izvedeno u režiji JNA, uz blagoslov zadnjeg komunističkog predsjedništva ove republike (u sastavu: Obrad Piljak, Esad Horozić, dr. Nikola Filipović, Emina Zaimović, Muhamed Berberović, Nijaz Mutevelić, Mladen Ivanić i Branko Ekert), koje je 19. 10. 1990. – nepunih mjesec dana prije prvih višestranačkih

izbora, donijelo odluku o razoružavanju TO. S pravom, to ocjenjujući kao kukavički čin sa dalekosežnim posljedicama, autor ukazuje i na odgovornost oficira TO-a na svim nivoima, koji su odmah otpočeli izuzimati oružje i predavati ga u magacine JNA, "kako bi do uspostave nove vlasti, birane na prvim demokratskim izborima, završili taj kukavički poduhvat". Time je, konstatira autor, "državi Bosni i Hercegovini faktički navučena omča oko vrata". Alija Izetbegović, s druge strane, kao predsjednik Predsjedništva snažno se zalagao da se oružje TO vrati, iako je njegovo djelovanje nailazilo na blokade srpskih predstavnika. No, i sami oficiri TO bošnjačke nacionalnosti su iskazivali nedostatak razumijevanja i hrabrosti. Autor navodi primjer jedne naredbe pukovnika Hasana Efendića, komandanta Gradskog štaba TO Sarajevo (koji će, s izbijanjem agresije, postati i prvi komandant Štaba TO RBiH); sam Efendić je neposredno poslije rata objavio memoare pod naslovom "Ko je branio Bosnu?" (Sarajevo 1998.), u kojima svoju ulogu drugačije predstavlja (što je i razumljivo), ali pokušava i dio vlastite odgovornosti prebaciti na samoga Izetbegovića. Karakteristična je Efendićeva tvrdnja da je navodno Alija Izetbegović potpisao akt vezan za oduzimanje protuavionskog naoružanja TO (koje nije bilo obuhvaćeno naredbom iz 1990. godine). Takve su tvrdnje, inače, ozbiljno prihvatane i od drugih autora, ušavši u historiografiju: primjerice, britanski historičar Marko Attila Hoare u svojoj knjizi "How Bosnia Armed" (London, 2004.) – inače, do danas jedinoj knjizi na engleskom jeziku koja se bavi Armijom RBiH – preuzima ovaj navod bez ikakve sumnje u njegovu vjerodostojnost. Nihad Halilbegović, međutim, u svojoj novoj knjizi

pokazuje i dokazuje da je *istina zapravo potpuno suprotna!* Alija Izetbegović je, dolaskom naredbe iz Beograda, pokušao da spriječi njezino provođenje, dok je upravo Efendić, oglušivši se na molbu Izetbegovića da naredbu koju je primio ne spušta podređenim štabovima, istu odmah uputio! Tako piše Halilbegović, ali i prilaže faksimile spomenute naredbe – za razliku od Efendića, koji svoju tvrdnju nije potkrijepio niti jednim izvorom ili referencom. Istovremeno, Halilbegović prilaže i faksimil Izetbegovićevog naloga Ministarstvu odbrane da se oružje u vlasništvu TO zadrži, koji je možda i ponajbolji demant prethodno spomenute Efendićeve tvrdnje.

Ovo što smo spomenuli jedan je *karakterističan primjer*. Ima takvih primjera još mnogo u ovoj knjizi. Neko bi možda kazao da se to odnosi na pojedinosti, ali bez ispravnog utvrđivanja svake pojedine činjenice, ustvari, je nemoguće doći do historijske istine kao cjeline. Historija, naposljetku, počiva na faktografiji.

Upravo takav faktografski naglasak prisutan je kod Halilbegovića, i u ovoj novoj, kao i u njegovim ranijim knjigama: autor je, naposljetku, pravnik po struci, pa je sve to možda i neka vrsta "profesionalne deformacije" – na sreću po historijsku nauku i sve objektivne istraživače. Takvima će ova knjiga ponajviše biti od koristi, kao vrijedno i dragocjeno svjedočanstvo o vremenu u kome je, zalaganjem i trudom bosanskohercegovačkih i bošnjačkih patriota, predvođenih Alijom Izetbegovićem, organiziran i vođen otpor oružanoj agresiji i odbrana suvereniteta, teritorijalnog integriteta i opstojnosti Bosne i Hercegovine.

Edin Šaković, MA